

Nr 181

Utlåtande i anledning av motioner om förmåner och tjänstgöringsförhållanden för värnpliktiga.

(1:a avd.)

Utskottet behandlar i detta utlåtande

dels de likalydande motionerna I:33 av herr Strandberg och II:52 av herr Petersson i Gäddvik m. fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om översyn och långtidsplanering av de värnpliktigas förmåner i ekonomiskt och socialt hänseende,

dels de likalydande motionerna I:553 av herrar Olle Eriksson och Thorsten Larsson och II:657 av herrar Magnusson i Nennesholm och Persson i Heden, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning i syfte att åstadkomma en översyn av de värnpliktigas sociala förmåner i enlighet med vad som anförts i motionerna,

dels de likalydande motionerna I: 555 av herrar Lindblad och Axelsson och II:655 av herrar Jönsson i Ingemarsgården och Romanus, vari hemställts

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en tidsplan för utbyte av värnpliktiga i arbete utan militär utbildningsmotivering mot fast anställd personal,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att nästa försvarsutredning även får i uppdrag att ge en plan för ökning av värnpliktsersättning till en nivå som inklusive naturaförmåner medger en standard motsvarande en lön av 1 500 kr./mån. i 1970 års penningvärde,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att nästa försvarsutredning överväger fria hemresor för värnpliktiga med företräde för lösningar som underlättar för värnpliktiga med tjänstgöring på långt avstånd från hemorten,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att nästa försvarsutredning utöver kvarstående orenoverade kaserner inventerar nybyggnads- och renoveringsbehovet i fråga om övriga byggnader för värnpliktiga,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att nästa försvarsutredning lämnar förslag till anslag för trivselanordningar m. m. vid förbanden så att behovet av marketenteriöverskott minskar samtidigt som en utbyggnad av trivselanordningarna kan ske, särskilt inom övre och nedre Norrlands militärområden och Gotlands militärkommando, samt

att riksdagen uttalar sig för åtgärder som underlättar kandidatpresentationer inför val av värnpliktigas funktionärer och ombud,

dels motionen II:206 av herr Björck i Nässjö, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning angående de värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden i enlighet med vad i motionen anförts,

dels motionen I:562 av herr Svanström, vari hemställts att kasernupprustningen ytterligare påskyndas och anpassas till tidens demokratiska krav, att för fritidsändamål lämpliga lokaler uppföres eller avtal om utnyttjande också för värnpliktiga av kommunala fritidsanordningar tillförsäkras genom avtal om nedsatt pris samt att värnpliktstjänstgöringen i görligaste mån bringas i överensstämmelse med civil anställning,

dels ock motionen II:853 av herr Åkerlind, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om att Kungl. Maj:t upptar förhandlingar med SJ för att bereda den som fullgör militärtjänst fria resor i första hand på SJ:s tåg och bussar.

Utskottet. Enligt vad utskottet erfarit från försvarsdepartementet har Kungl. Maj:t den 16 oktober i år bemyndigat chefen för försvarsdepartementet att tillkalla en sakkunnig med uppdrag att företa utredning beträffande systemet för förmåner åt värnpliktiga m. fl.

Det nu gällande förmånssystemet för värnpliktiga utformades i väsentliga delar vid tiden för andra världskriget. Därefter har partiella förändringar skett, bl. a. en anpassning i fråga om förmånernas storlek till följd av ändringar i utbildningssystemet och den allmänna standardutvecklingen. Nuvarande förmånssystem bygger på flera olika författningar som genom ändringar och tillägg har blivit svåröverskådliga och besvärliga att tillämpa. Systemet har också kommit att innefatta mindre lämpliga gränsdragningar som bl. a. innebär omotiverade olikheter i fråga om ersättningar vid samma slag av tjänstgöring.

Den sakkunnige skall företa en allsidig utredning beträffande systemet av förmåner vid obligatorisk tjänstgöring i fredstid inom totalförsvaret för utbildning och övning. Utredningen innefattar sålunda förmåner åt värnpliktiga, vapenfria tjänstepliktiga och civilförsvarspliktiga ävensom hemvärnspersonal m. fl. Enligt utredningsdirektiven är ett grundläggande krav på förmånssystemet att det skall vara enkelt och praktiskt men samtidigt uppfattas som rättvist av den som fullgör tjänstgöringen och även i övrigt ha positiv effekt på denna. Systemet måste också innefatta möjligheter att ge förmånstagarna social trygghet även när de fullgör den medborgerliga skyldighet som tjänstgöringen är. I sammanhanget bör även beaktas de personalvårdande insatser som kommer de värnpliktiga till del vid förbanden i form av fritidsundervisning, övrig fritidsverksamhet m. m.

Riksdagen har tidigare i år fattat beslut om en förbättring av vissa värnpliktsförmåner, bl. a. reseförmånerna, från den 1 januari 1971 (prop. 1970:110, SU 110,

rskr. 276). Med anledning av bl. a. detta beslut pågår f. n. inom försvarsdepartementet en översyn av värnpliktsavlöningskungörelsens (1958:485) bestämmelser. Översynen sker också under beaktande av Kungl. Maj:ts ställningstagande till en framställning från försvarets civilförvaltning med förslag till nytt transportavtal för försvaret med statens järnvägar. Nuvarande avtal från 1960 har sagts upp av statens järnvägar till den 1 januari 1971. Förslaget till avtal, som föreslås löpa på två år, förutsätter bl. a., för att åstadkomma administrativ förenkling vid värnpliktiga fria resor, att de värnpliktiga får full frihet vid val av resmål och att nuvarande förutsättning för fri resa, att den kortaste färdvägen överstiger 20 km, slopas.

I motionerna I:555 och II:655 erinras om att den av Kungl. Maj:t tillkallade utredningen om handräckningsvärnpliktiga beräknas slutföra sitt arbete under innevarande år. Motionärerna anser det angeläget att riksdagen därefter snarast möjligt får en tidsplan som anger takten för överföring av nuvarande arbetsuppgifter från värnpliktiga till anställd personal. Utskottet förutsätter härutinnan att Kungl. Maj:t vidtar sådana åtgärder att överföring av ifrågavarande arbetsuppgifter från värnpliktiga till anställd personal sker i den takt arbetsmarknadsmässiga skäl ger möjligheter till.

Beträffande upprustning av kaserner och nybyggnads- och renoveringsbehov i fråga om övriga byggnader för värnpliktiga har utskottet i utlåtande under hösten konstaterat, att detta sker i den takt som riksdagen tidigare har godkänt. Vad beträffar kandidatpresentation inför val av värnpliktigas funktionärer och ombud erinrar utskottet om de ändringar som har skett i tidigare fastställda bestämmelser för anordnande av värnpliktsriksdag. Enligt nu gällande lydelse av dessa bestämmelser skall bl. a. de föreslagna kandidaterna beredas tillfälle att presenteras för och bli utfrågade av de värnpliktiga. De värnpliktiga får kompanivis kalla till sammankomster för överläggning om nominering av ombud, motioner och därmed sammanhängande frågor inför värnpliktsriksdagen. Deltagande i sådan överläggning är frivilligt.

Under hänvisning till vad sålunda anförts är utskottet inte berett att tillstyrka motionerna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I:33 och II:52,
2. att riksdagen avslår motionerna I:553 och II:657,
3. att riksdagen avslår motionerna I:555 och II:655,
4. att riksdagen avslår motionen II:206,
5. att riksdagen avslår motionen I:562,
6. att riksdagen avslår motionen II:853.

Stockholm den 17 november 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), Virgin (m), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Per Jacobsson (fp), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Herbert Larsson (s), Nyman (fp), Hjorth (s), fru Lilly Ohlsson (s) och herr Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Mattsson (cp), Enskog (fp), fröken Ljungberg (m), herrar Alemyr (s), Nilsson i Tvärålund (cp), Gustafsson i Uddevalla (s), Tobé (fp), Jönsson i Arlöv (s) och fru Gradin (s).